

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiae, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

Et In octo Partes ... distincta ...

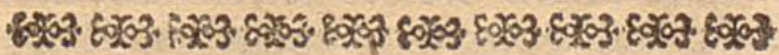
De Poenitentia Et Reliqvis Sacramentis

Vindalium, 1646

Cap. VII. De affectu poenitentiae, quoad mortalium remissionem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38867

hoc sacramento retrahere posset: Græcis enim, ac Barbaris; sapientibus, & insipientibus debitores sumus.

CAPVT VII.

De affectu Pœnitentiæ quoad mortalium remissionem.

SECTIO I.

Quomodo per contritionem extra sacramentum peccata mortalia remittantur.

CONCLUSIO I.

PECCATA mortalia remitti possunt, tum per sacramentum Pœnitentiæ; tum per pœnitentiam quæ est virtus.) Prior pars sequitur ex dictis cap. 27. vbi ostendimus, hoc sacramentum esse à Christo eo fine institutum, vt per illud homo, qui post baptismum mortaliter peccauit, in gratiam cum Deo redeat, quæ ratio est, cur passim à Patribus dicatur, secunda post naufragium tabula. Item materiam huius sacramenti remotam quidem, esse peccata mortalia post baptismum com-

DE POENITENTIA. CAP. VII. 115
missa, proximam verò eorundem confessionem, contritionem, & satisfactiones; ac tandem per formam huius sacramenti, significari collationem gratiæ, ex se peccatorum remissivæ. Ex quibus omnibus, aliisque similibus manifestum relinquitur, in sacramento Pœnitentiæ esse sufficientem vim, ad remittenda peccata mortalia.

Posterior pars probatur, tum ex Hierom. 18. Ezech. 18. aliisque Scripturæ locis, quæ passim occurrunt: tum quia pertinet ad misericordiam diuinam illius misereri, qui spectata humana fragilitate, facit quod potest, vt remissionem peccatorum obtineat; quique ad eum verè, & ex animo conuertitur, per pœnitentiam. Spectat ad diuinam iustitiam, homini verè pœnitenti peccatorum veniã concedere, intuitu passionis Christi, qui est propitiatio pro peccatis nostris; nec pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi: quique nobis abundantissimam redemptionem promeruit. Spectat denique ad prouidentiam diuinam, prouidere homini, quamdiu est in via, de aliquo medio, quo possit ad terminum æternæ felicitatis peruenire; atque adeò amouere peccata, quæ obstant, quominus ad terminum illum possit pertingere.

Dices, hæc sufficienter præstari in noua lege, per sacramentum Pœnitentiæ. Respondeo, institutionem huius sacramenti non derogare efficaciam, & perfectioni virtutis pœnitentiæ: quare sicut in lege naturæ, & veteri homines per illam à peccatis verè iustificabantur; ita in noua lege, illius vi peccatorum remissionem consequuntur, in voto tamen sacramenti, vt etiam definitum fuit à duobus summis Pontificibus, contra Michaëlem Bayum.

Neque his obstat primò, quod Paulus ad Hebr. 6. docet, impossibile esse eos qui semel illuminati sunt, gustauerunt donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam: ibi enim impossibile sumitur, pro eo quod est valde arduum, & difficile.

Neque obstat secundò, quòd Scriptura iudicare videatur, blasphemiam in Spiritum sanctum, & peccatum ad mortem esse irremissibilia: per blasphemiam enim tunc intelligitur peccatum illud, quo quis ex mera malitia tribuit dæmoni, operationes Spiritus sancti; dicitur autem eiusmodi peccatum irremissibile, non quòd remitti non possit, sed quia ob duritiam cordis, difficile pœnitentia de eo

DE POENITENTIA. CAP. VI. 117

concepitur. Per peccatū autem ad mortem, commodè intelligi potest impœnitentia finalis, qua quis vult in peccato suo mori; pro quo certum est orandum non esse, si constet de prava illius finali voluntate.

CONCLUSIO II. Nullus actus pœnitentiæ, præter contritionem, sufficit ordinariè ad remissionem peccati mortalis, extra sacramentum obtinendam.) Probatur, quia quilibet actus inferior est attritio; atqui attritio non sufficit, ut peccatorem extra sacramentum ad iustificationem perducatur, ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 4. Ergo id soli contritioni tribuendū est. Sequela patet ex dictis: nam cum dictum fuerit, peccatum mortale extra sacramentum per pœnitentiam deleri posse, id autem non competat attritioni, manifestè sequitur, eam vim contritioni, eique soli, inter actus pœnitentiæ, tribuendam esse. Quod etiam aperte docet Concil. ibidem.

Idem ostenditur ratione à priori: nam etsi hoc totum pendeat ex voluntate Dei, qui si vellet, posset hominibus tantum attritis, quæcumque peccata remittere extra sacramentum; congruum tamen fuit, ut nobiliorem dispositionem ad talem effectū exigeret. Remissio enim

peccati mortalis, est excellentissimum quoddam donum, quo homo ad amicitiam diuinam acceptatur, per infusionem gratiæ sanctificantis. Quare æquum est, vt ad illud se disponat extra sacramentū, per nobilissimum pœnitentiæ actum, qui est contritio, qua homo peccatum suum detestatur, vt summè repugnans amicitie diuinæ, eamque penitus destruens, nosque Dei inimicos constituens; quatenus hoc totum spectatur vt malum quoddam Dei, ipsique valde displicens.

Dixi ordinariè: nam in casu Martyrii, potest interdum sufficere attritio, ad cōsequendam, sine sacramento, remissionem peccatorum mortalium; quando nimirum qui ad martyrium trahitur, bona fide existimat se verè esse contritum, cum tamen non sit nisi attritus.

CONCLUSIO III. Ad remissionem peccati mortalis, necessaria est, per se loquendo, pœnitentia formalis: interdum tamen sine ea effectus ille obtineri potest.) Prior pars probatur, tum quia quæ passim in Scriptura, & Patribus habentur, de necessitate pœnitentiæ ad remissionem peccatorum, intelliguntur de pœnitentia formali, non minùs quàm ea quæ in Conciliis traduntur de pœnitentia, quæ est pars essentialis sacra-

DE POENITENTIA. CAP. VII. 119

menti; tum quia congruum est vt homo, per se loquendo, non accipiat remissionem peccati, nisi de eo doleat, & ab illo animum formaliter auertat; quod non fit nisi per formalem poenitentiam.

Secunda pars suadetur: nam amor Dei super omnia est dispositio sufficiens extra sacramentum, ad obtinendam remissionem peccatorum mortalium: ea enim est perfecta ad Deum conuersio, per quam homo ex congruo meretur, vt Deus vicissim ad ipsum per gratiam sanctificantem conuertatur, iuxta illud Zachar. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Vnde Ioan. 14. dicitur, Deum diligere eum à quo diligitur, ad eum venire, & apud eum mansionem facere, quod fit per collationem gratiæ habitualis. Et Luc. 7. dicitur, Peccata multa fuisse remissa Magdalena, eo quod dilexisset multum. Potest ergo remissio peccati mortalis obtineri, sine formali poenitentia.

Confirmatur: nam nulla haberi potest connaturalior dispositio ad habitum charitatis, quam actus amoris Dei super omnia. Ergo posito tali actu, infunditur vt ab habituali distinguatur, cum ea tamen infallibiter coniunctus est. Rursus cum remissio peccati mortalis sit effectus for-

malis gratiæ sanctificantis, sequitur de primo ad vltimum, amorem Dei super omnia, esse optimam dispositionem ad remissionem peccati mortalis; ac proinde eam remissionem obtineri posse, sine formali pœnitentia.

Nota 1. eum quidem non censeri diligere Deum super omnia, qui cogitans de peccato suo practicè vt detestando, non fertur in illud per actum quendam formalem doloris, aut detestationis. At verò fieri potest, vt peccator diuino auxilio adiutus, adeò intentus sit cogitationi diuinæ bonitatis, vt nequaquam sui status recorderetur: diuina enim bonitas, & peccatum sunt duo obiecta toto cælo distincta, vt mirum non sit, quòd homo eorum vnum animo verset, etsi de alio non cogitet. Hinc autem sequitur, posse peccatoris voluntatem excitari ad amandum Deum, etsi nullum actum detestationis circa peccatum eliciat: & sic dicimus amorem Dei super omnia, sufficere ad obtinendam remissionem peccati mortalis, sine pœnitentia formali.

Nota 2. etiam in casu illo obliuionis, vel actualis inconsiderationis peccati, virtualem pœnitentiam includi in amore Dei super omnia; atque adeò eam saltem esse necessariam, ad remissionem peccati mortalis.

DE POENITENTIA. CAP. VII. 122

mortalis. Cuius ratio est, quia amor Dei super omnia adeò perfectus & efficax est, ut illius vi moueretur peccator ad formalem detestationem peccati, si hoc illius menti occurreret. Quia scilicet, qui aliquem efficaciter & perfectè amat, ex vi ipsius amoris nititur quantum potest, destruere id omne quod ei displicere nouit: qui ergo ita affectus non est, non potest dici quòd amet Deum super omnia; ac proinde remissionem peccatorum, sine poenitentia virtuali obtinere nequit.

Nota 3. ex quorundam sententia, quòd sicut amor Dei super omnia virtualiter includit contritionem; ita vice versa, contritio includit virtualiter amorem Dei super omnia: quatenus ille qui peccatum detestatur, ut summè repugnans diuinæ bonitati, ita comparatus est, ut si Deus ut amandus illius menti occurreret, statim excitaretur ad amorem illius, ex vi detestationis, qua fertur in peccatum. Ad eum modum quo, odium illud quo quis peccatum detestatur, ut excludens à beatitudine, ita includit virtualiter amorem propriæ beatitudinis; ut si ea menti proponeretur, ad amorem formalem propriæ beatitudinis excitaret.

CONCLUSIO IV. Potest peccator per contritionem iustificari, etiam de Poenitentia. F

non eliciat actum formalem amoris Dei super omnia.) Ratio est, quia vera contritio reperiri potest sine actu formali amoris Dei: peccatum enim est objectum à Deo omnino distinctum, & contritio circa illa versatur per modum fugæ; amor verò in Deum tendit, per modum prosecutionis. Quisque autem facile experiri potest, se interdum elicere actum fugæ, etsi nullum actum prosecutionis eliciat. Item potest sibi obiicere peccatum, ut summè detestandum, etsi non cogitet formaliter de Deo, ut summè diligendo: & consequenter voluntas potest formaliter detestari peccatum, etsi formaliter Deum non diligat. Quod cum ita sit, negari non potest, quin contritio sufficiat ad remissionem peccati mortalis, etsi cum actu formali amoris Dei coniuncta non sit. Cum enim Scriptura, Concilia, & Patres tribuant contritioni vim obtinendi remissionem peccatorum, eam illi tribuunt, etsi non sit coniuncta cum actu formali, sine quo reperiri potest; præsertim cum agant de ultima dispositione, qua posita statim gratia infunditur. Et aliunde ipse actus contritionis virtualiter includat, modo prædicto, amorem Dei super omnia, & sit perfectissima dispositio ad destructionem pec-

DE POENITENTIA. CAP. VII. 125
cati, quæ haberi possit per modum fugæ.

Dices primò, contritio est detestatio de peccato, propter Deum summè dilectum. Ergo necessariò præsupponit formalem Dei amorem super omnia; atque adeò remissio peccati mortalis obtineri non potest per contritionem, quæ cum formali Dei amore coniuncta non sit. Respondeo, contritionem dici posse detestationem de peccato propter Deum summè dilectum, non quod necessariò formalem actum amoris Dei supponat, sed quia talem amorem virtualiter includit, modo ante explicato.

Dices secundò, nemo potest attentè inspectam habere gravitatem peccati mortalis, ut summè repugnantis diuinæ bonitati, nisi prius ponderet bonitatem, & maiestatem infinitam Dei. Ergo non potest elici actus odij seu detestationis circa peccatum, ut per illud diuina bonitas offenditur, quin prius voluntas in formalem Dei amorem prorumpat. Negatur consequentia. Requiritur quidem, ut consideratio bonitatis diuinæ præcedat detestationem peccati; at verò postquam intellectus in ea contemplatione aliquandiu commoratus est, potest facilè, relicta consideratione directa bonitatis

diuinæ, grauitatem & malitiam peccati voluntati proponere, & eam tamdiu versare donec voluntas supernaturali auxilio adiuta in actû detestationis erumpat: etsi nondum vllum formalem amoris actum erga Deum directè elicuerit.

SECTIO II.

Qualis esse debeat contritio extra sacramentum.

CONCLUSIO I.

AD verã contritionẽ non opus est, vt ea sit absolutè summa quoad intentionem, aut etiam comparatiuè, ita vt homo intèsius peccatum detestetur, quàm quodcunque aliud malum: sed sufficit intensio ad actus substantiam requisita.) Prima pars probatur in primis, quia Scriptura, ex qua maximè desumenda est necessitas contritionis, iubet tantùm vt ad Deum conuertamur, & auertamur à peccato, nulla facta mentione conuersionis, vel auersionis summè intensæ: Zachar. i. Conuertimini ad me, ait Dominus exercituum, & conuertar ad vos

DE POENITENTIA. CAP. VII. 125

Isa. 55. Derelinquat impius viam suam,
& vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius.

Nec refert quòd interdum exigat, vt homo ad Deum conuertatur ex toto corde: hoc enim fit quando ad illum conuertitur, vt ad vltimum finem; & auertitur à creatura, vt ab vltimo fine: seu quando ita affectus est, vt creaturas omnes Deo postponat, & paratus sit nuncium iis remittere, potius quàm Deum offendere; ad quod non requiritur summa actus intensio.

Alia ratio est, quia cum detestatio peccati, de qua agimus, sit actus supernaturalis ab auxilio diuino procedens, & eiusmodi auxilium maius, & maius conferri possit; nulla detestatio peccati adeo intensa est, quin intensior haberi possit.

Secunda pars ostenditur, quia si intensio illa comparatiua ad contritionem esset necessaria, sequeretur peccatorem qui actu nullius rei temporalis dolore tangitur, se disponere ad iustificationem, & gratiam recipere, per dolorem peccatorum intensum tantum ad vnum gradum; alium verò qui ob parentis, vel filij mortem affectus esset dolore intenso vt decem, non posse iustificari, nisi eliceret actum contritionis intensum ad vndecim

gradus; quod sine vlla probabilitate asseritur. Præsertim cum iste sine peccato, imò & cum laude, eo modo ob filij necem tritari possit; vt si, verbi causa, sciat eum interemptum fuisse, dum actu peccatum mortale perpetraret, & nullum superfuisse locum pœnitentiæ, merito pertimescat.

Deinde, videmus interdum viros sanctissimos, maiori dolore affici ob damnum aliquod temporale, quam propter peccata ab ipsis commissa, verbi causa, Dauid 2. Reg. 19. tot signa doloris ostendit, ob mortem filij sui Absalonis, vt merito videatur intensius doluisse quam ob peccata adulterij, & homicidij à se perpetrata. Quis autem dicat, eum peccatorum suorum remissionem non obtinuisse?

Tertia pars colligitur ex dictis: nam Scriptura exigit tantum veram detestationem peccati, & dolorem de illo; est autem vera detestatio peccati, etsi non habeat vllum certum intensiōis gradum: quemadmodum est talis, etsi non sit summè intensa, siue absolutè, siue cōparatiuè. Per suam enim entitatem substantialem, vt ita loquar, est actus supernaturalis per se sufficienter proportionatus, ad obtinendam gratiam habitualem; & præterea efficaciter separat cor à peccato, il-

Iudque conuertit ad Deum, vt ad vltimum finem super omnia dilectum; quare nihil illi deest, ad veram & substantialem contritionem.

CONCLUSIO II. Ad veram contritionem requiritur quod sit summa appetitiuè.) Vt hoc intelligas, nota dolorem de peccatis conceptum, esse posse summum duobus modis, nimirum intensiue, & appetitiuè. Dicitur summus intensiue, quando fit cum maximo conatu voluntatis, diuino auxilio præuentæ & adiutæ: summus verò appetitiuè, quando eadem voluntas magis detestatur peccatum, quam reliqua omnia mala; ita vt paratior sit quodcūque malū subire, quam Deum offendere. Hic autem dolor à priori separari potest: nam sicut videmus fœminam interdum acrius dolere ob mortem filij, quam ob mortem mariti, quem tamen pluris æstimat; ita fieri potest, vt quis vehementius tristetur, ob malum aliquod temporale, quam ob peccatum mortale, & tamen sit paratus mortem subire, & quæcunque alia mala perpeti, potiùs quàm Deum offendere; quia videlicet pluris æstimat amicitiam diuinam, quæ peccato violatur, quàm quæcunque bona creata.

Quare autem magis intensè doleamus,

ob malum quod minoris aestimamus, & vice versa, causa est, quia bonum quo nos priuat, magis afficit partem inferiorem, & imaginatio apprehendit illud ut valdè sibi consentaneum; quare voluntatem mouet ut propter illius amissionem vehementer doleat. Contrà verò, quia interdum id quod secundum rectum iudicium rationis, maius & præstantius bonum aestimatur, minùs sensum afficit, ideò voluntas remissius de illius amissione tristatur; ut potè quæ à parte sensitua, ad vehementius dolendum minimè impellitur.

Hoc posito, probatur resolutio iis Scripturæ locis, quibus penitentia præcipitur ex toto corde, Deuteron. 4. Cum quæsieris Dominum, inuenies eum, si toto corde quæsieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ. Hierom. 29. Quæretis & inuenietis me, cum quæseritis me, in toto corde vestro. Ioel. 2. Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu. Ex iis enim aliisque similibus sic arguuntur. Eodem modo præcipitur in Scriptura contritio, quo amor Dei, ut nimirum tam hic, quàm illa sit super omnia; atqui ad satisfaciendum præcepto amoris Dei, necesse est, ut homo Deum amet, super

omnia appetiatiuè, seu vt tanti faciat amicitiam diuinam, vt potiùs rebus omnibus creatis, quàm illâ priuari velit. Ergo etiam vt quis præcepto pœnitentiæ satisfaciatur, debet detestari peccatum super omnia appetiatiuè, ita vt malit potiùs quamcumque pœnam subire, quàm Deum offendere. Imò vnum ex alio necessario sequitur: nam non possumus Deum amare super omnia, nisi peccatum super omnia detestemur; siquidem peccatum directè aduersatur voluntati diuinæ, & illius nobiscum amicitiam funditus destruit.

CONCLUSIO III. Vera contritio ad iustificationem sufficiens, in momento, sine vlla temporis continuatione haberi potest.) Probat 1. ex Scriptura quæ gratiam promittit ei, qui ad eum per veram pœnitentiam conuertitur: ille autem ad Deum dicitur conuerti, qui ex toto corde detestatur peccatum, quod in instanti fieri potest, absque vlla continuatione temporis. Confirmatur, nam sicut Scriptura non exigit in pœnitentia intensiorem aliam actus, quam eam quæ ad substantiam illius requiritur; ita non postulat aliam actus extensionem, seu durationem præter eam, quæ ad illius substantiam & entitatem

sufficit. Potest autem contritio, cum sit actus à potentia spiritali elicitus, quicquid ad entitatem illius, & rationem substantialem pertinet, habere in instanti: quare in unico instanti habere potest statum & perfectionem contritionis, qualis ad iustificationem requiritur.

Probat 2. nam etsi contritio libera actus boni sit honesta & laudabilis, non tamen mutat speciē & substantiam actus; sed est quid illi accidentarium & extrinsecum. Quare contritio in eodem instanti quo elicitur, habet speciē, substantiam, & rationem contritionis; & consequenter nihil illi deest ad verā pœnitentiam, qualis ad iustificationē requiritur.

Obiicies primò, perfecta contritio est dispositio ad gratiam sanctificantem: dispositio autem præcedit formam, ad quam subiectum præparat. Ergo contritio gratiam præcedere debet, & consequenter durare donec illa infundatur. Respondeo duplicem esse dispositionem ad formam aliquam, nimirum remotam, & proximam; inter quas illud est discrimen, quod remota ut sic tempore præcedit formā, proxima verò naturā duntaxat. Cæterum contritio est proxima dispositio ad gratiam, ut patet ex dictis: quare non præcedit illam tempore, sed tantum natura.

DE POENITENTIA. CAP. VII. 131

Obiicies secundò, si eodem temporis momento quo actus contritionis elicitur, infunditur gratia, qui conteritur potest esse certus se habere gratiam. Respondeo idem inconveniens sequi ex opposita sententia : nam si duratio aliqua est in præcepto, assignet quanta illa sit, & tum qui per tantum temporis contritionis actum protraxerit, certus erit de sua gratia; sicut ergo dicere debet, non ideo aliquem esse certum se esse in gratia, quod per aliquam temporis moram elicuerit actum contritionis, sine vlla interruptione; quia non propterea novit, an actus ab eo elicitus sit supernaturalis, & qualis ad iustitiam requiritur : ita propter eandem rationem, dicemus nos eum qui iustificatur, eodem momento temporis quo conteritur, non esse certum se accepisse gratiam.

C O N C L U S I O IV. Ad veram contritionem non opus est, ut de singulis peccatis singuli doloris actus habeantur, sed sufficit vnus doloris actus, qui generatim feratur in omnia peccata.) Sequitur ex præcedentibus : ostensum enim est veram contritionem, quæ sufficit ad peccatorum remissionem, haberi posse in momento. At si quot peccata mortalia fuere patrata, tot eliciendi essent

TRACTATUS

actus doloris, cum innumera esse possint longo tempore opus esset ad dolendum de singulis, tantum abest ut dolor in vnico instanti haberi posset.

Deinde non sunt multiplicanda præcepta sine necessitate: at nulla est necessitas dicendi, eiusmodi distinctos doloris actus esse præceptos iis, qui plura commiserunt peccata: nã Scriptura simpliciter exigat pœnitentiã & conuersionem cordis, quæ sicut sine intentione, & duratione; ita sine multiplicatione actuum probè intelligi, & subsistere potest. Maxime cum vnicus detestationis actus, ad innumera peccata extendi queat, sub ea ratione vniuersali, quam supra diximus in contritione spectandam esse; nimirum: ut sunt contraria bono diuino, & illius amicitia aduersantia.

Obiiciet aliquis, quodlibet peccatum est particularis, & distincta auersio à Deo: ergo ad cuiuslibet remissionem necessaria est particularis, & distincta ad Deum conuersio; quod non nisi per distinctos contritionis actus fieri potest. Respondeo ad remissionem peccatorum requiri, vel particulares & distinctas conuersiones, quæ distinctis auersionibus respondeant, vel vnã generalem quæ particulares eminenter cõplectatur, aut illis æqui-

DE POENITENTIA CAP. VII. 133
ualeat; qualis est vnica & simplex detestatio peccatorum omnium, propter Deum summè dilectum. Imò si res attentè inspiciatur, vtilius est & securius actum aliquem detestationis, circa omnia peccata generalim elicere, quam velle tantum de singulis, per singulos actus conteri: in illa enim detestatione generali peccata omnia includuntur; at verò si quæ obliuioni tradita sunt, quod vt plurimum contingit, ea in singularibus aliorum detestationibus non comprehenduntur.

SECTIO III.

*Quando obliget Præceptum
contritionis.*

CONCLUSIO I.

PRæceptum contritionis non obligat; cū primùm homo aduertit se esse in peccato mortali, nec in diebus festis, per se loquendo. Prior pars probatur, quia si eiusmodi obligatio haberet locum, sequeretur hominem toties peccare mortaliter, quoties peccata recolens de iis non doleret, quod incredibile videtur; cum fideles eiusmodi omissionem non soleant confiteri, neque ipsi confessarij

quantumuis pij & docti, moneant in ea committi peccatum.

Sed possunt hinc nonnulla obiici. Primò illud Eccli. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem: subitò enim veniet hora eius. In quibus verbis videtur contineri præceptum statim poenitentiam agendi. Respondeo hoc loco non agi contra eos, qui post peccatum commissum, prima data occasione de eo non conteruntur, sed contra illos qui ex proposito, aut culpabili animi tepiditate differunt poenitentiam de mense in mensem, aut de anno in annum; qui vix à graui diuinæ bonitatis, & gratiæ contemptu excusari possunt, iuxta illud Pauli ad Romanos 2. An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contempnitis, &c.

Rursus obijcitur, nos teneri succurrere proximo, statim atque percipimus eum in graui aliqua necessitate corporali versari: vnde sequitur à fortiori, nos teneri consulere propriæ salutis, & incolumitati spirituali statim atque ea nobis innotescit. Respondeo. neganda est consequentia; Et ratio discriminis est, quia si semel amittatur vita corporalis, ea nunquam recuperari potest; vita autem spiritualis potest recuperari, quoadiu homo viuat.

DE POENITENTIA. CAP. VII. 135

Quare etsi homo statim teneatur proximo opem ferre, quando videt eum in proximo vitæ discrimine versari; non ideò sequitur eum qui est in peccato mortali, teneri statim contritionis actum elicere; sicut non teneretur statim auxiliari proximo, si remedium sine periculo differri posset.

Præterea obiicitur, qui aliquid alteri debet, tenetur statim restituere, & damnum resarcire. Ergo peccator tenetur statim Deo facere satis, & restituere ei honorem, quem peccando abstulit. Respondeo pariter negando hanc consequentiam: nam per dilationem restitutionis augetur damnum proximo illatum, quare non mirum est si debitor teneatur statim restituere; sicut autem per peccatum nullum Deo damnum infertur, ita per dilationem poenitentiae nullum eiusmodi damnum augetur: quare non opus est, ut statim fiat satisfactio, sed suo tempore.

Posterior pars suadetur: nam si præceptum contritionis diebus festis obligaret, ea obligatio deduceretur, vel ex re iis diebus præcepta, vel ex fine præcepti. Non ex re præcepta; nam duo præcipiuntur diebus festis, nimirum ut Missam cum attentione audiamus, & ab operibus servilibus abstinemus; Possamus autem ritè

ca præcepta exequi sine contritione, ut perspicuum est. Non etiam ex fine præcepti, quia ut aiunt communiter Theologi, finis præcepti non cadit sub præceptum. Quare licet observatio festorum sit eo fine instituta, ut sanctificemus animas nostras Domino; eaque sanctificatio fieri non possit extra sacramentum, nisi per veram contritionem, vel amorem Dei super omnia; non propterea contritio vi illius præcepti est necessaria; quod similiter de amore illo Dei sentiendum est.

Dices, Deum non rectè coli, per actus ipsi minimè gratos, quales illi sunt qui fiunt in peccato mortali; ac proinde opus esse legitimam festorum observantiam, ut peccator se ad contritionem excitet. Respondeo quòd etsi per eiusmodi actus non colatur Deus, quantum quidem necesse est, ut homo gratiam diuinam sibi compareret: colitur tamen per illos, quantum opus est ut peccatum vitetur, & præcepto satisfiat.

CONCLUSIO II. Præceptum contritionis obligat, saltem in articulo mortis.) Ratio est, quia præcepta non imponuntur hominibus, nisi pro hac vita. Ergo si quis ante articulum mortis, non impleuit præceptum contritionis, in eo illud exequi debet; alioqui in æternum

damaabitur, cum in futuro saeculo nullus sit locus poenitentiae.

Dico, si ante, illud non impleuit: nam si alius de peccato verè contritus fuit, non tenetur tunc de illo iterum conteri: non enim datur praecipuum de iteranda poenitentia, sed de agenda: quamquam non parum utile sit eam repetere. Imò si quis per sacramentum cum attritione iustificatus fuit, probabilius mihi est, eum non teneri de nouo ad contritionem eliciendam, quia contritio non praecipitur, nisi existenti in peccato mortali; qui verò quavis ratione iustificatus fuit, iam non est in peccato: quare ille non tenetur conteri. Hinc Luc. 15, dicitur, Iustos non egere poenitentia.

Sed aduersus duplicem hanc limitationem resolutionis nostrae, nonnulla possunt obiici. Aduersus primam dici potest, verum quidem esse, vnico actu contritionis peccata remitti; hoc tamen non ob stare, quominus homo aliquando, & saltem in articulo mortis, teneatur conteri de peccatis remissis: quia cum satisfactio, per vnicam contritionem exhibita, non sit integra, per alium actum perfici debet.

Verum licet vnica contritio non sit aequalis iniuriae, est tamen talis, qualem

Deus exigit ab homine, ut ipsi veniam tribuat, ac debitum integrè quoad culpam remittat; quare nulla alia ad hunc effectum est necessaria: aliàs si æqualitas spectetur, sexcentæ non sufficient.

Aduersus secundam limitationem sic argui potest. Ideò impositum est homini præceptum contritionis, ut pro culpa commissa deo satisfaciat quantum potest; at quando iustificatur in sacramento cum sola attritione, non satisfacit quantum potest. Ergo adhuc implendum illi superest præceptum contritionis. Respondeo hominem teneri Deo sufficienter satisfacere pro culpa commissa: at extra sacramentum, vel actum formalem amoris, non satisfacit sufficienter, nisi per actum contritionis; in sacramento verò per solam attritionem sufficienter satisfacit, quia Deus ob merita Christi in sacramento applicata supplet defectum hominis, & ei simpliciter remittit iniuriam; ac si integrè soluisset, Vade attritio cum sacramento æquualet contritioni.

SECTIO IV.

*An remissa Pœna aternâ remittatur
tota Pœna temporalis.*

CONCLUSIO.

Quando peccatum mortale remittitur quoad culpam, pœna æternæ etiam illi remittitur: non tamen semper tota pœna temporalis tollitur.) Prima pars probatur, quia de lege ordinaria, nō remittitur peccatum mortale nisi in iustificatione, quæ fit per gratiam sanctificantem; hæc autem gratia reddit hominem iustum, & filium Dei, ac hæredem gloriæ æternæ, quæ directè opponitur pœnæ æternæ. Quare ab ipso quod peccatum mortale alicui remittitur, reatus etiam pœnæ æternæ censetur auferri. Et ita determinat Concilium Trident. sess. 6. cap. 14.

Secunda pars probatur 1. ex eodem Concilio Trident. sess. 6, cap. 14. ubi hoc discrimen constituitur, inter sacramenta Poenitentiae, & Baptismi, quod in illo, non semper tota pœna temporalis, sicut in hoc, remittitur; & sess. 14. can. 12. de

sacramento Poenitentiae, hoc statuitur. Si quis dixerit, totam poenam simul cum culpa, remitti semper à Deo, satisfactoriamque poenitentium non esse aliam, quàm fidem quâ apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, anathema sit.

Probatut 2. ratione tum à priori, tum à posteriori. A priori quidem ex ordine iustitiae qui exigit, ut qui Deum offendit ipsi satisfaciatur; at quamvis homo nõ possit Deo satisfacere pro poena aeterna, potest tamen pro temporali: quare ad iustitiam pertinet, ut pro illa satisfaciatur; sicut ad misericordiam spectat, ut aeterna poena gratis illi condonetur. A posteriori verò eadem veritas evidenter colligitur ex triplici capite. Primò ex poenitentis quae in confessione imponi solent. Secundò ex indulgentiis quas interdum summus Pontifex concedit. Tertio ex poenis quas animae in purgatorio patiuntur. Ratio enim postulat, ut nisi remittatur poena, quod fit per indulgentias, satisfactio fiat in hac vita, quod fit per opera à confessario inuncta, aut certe ut in alia, poena à Deo statuta sustineatur, quod fit in purgatorio.

Dices cum Nouatoribus, Scripturam asserere, Deum non amplius recordari peccatorum quae remissa sunt: item auer-

DE POENITENTIA. CAP. VII. 147

tere faciem suam ab illis, eaque non imputare & similia, quæ non rectè dicerentur, si Deus pro peccatis illis poenam aliquam imponeret. Respondeo, Deum eatenus obliuisci peccatorum quæ remissa sunt, quatenus ea non punit poenâ æternâ, quæ ipsis debebatur, neque propter illa respicit ampliùs hominem, vt inimicum & odio dignum: sed eum diligit vt amicum, imò vt filium, ac hæredem regni coelestis, vt talem leuiter punit; eo modo quo parentes corripunt filios suos, quos impensè diligunt.

Nota, quòd etsi non semper dum remittitur peccatum mortale, remittatur tota poena temporalis illi debita; interdum tamen contingere potest, pro ratione contritionis, vt integra poena penitus deleatur. Sicut enim quò perfectior est hominis contritio, eò maior, cæteris paribus, illi gratia infunditur; ita etiam eò maior poena temporalis illi remittitur. Vnde contritio ad tantam perfectionem pertingere potest, vt intuitu illius tota poena deleatur.